

Azərbaycan Respublikası adından

**Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin
İnzibati-İqtisadi Kollegiyası**

**M.H qızı
Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin
Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə
Fondunun Kürdəmir rayon şöbəsinə
qarşı iş üzrə**

Q Ə R A R

**Açar sözlər: *çoxuşaqlı (4 uşaq) ana kimi yaşa görə əmək pensiyası,
qazanılmış hüquq.***

(iş № 2-1(102)-2602/2019)

Bakı şəhəri

08 oktyabr 2019-cu il

GİRİŞ HISSƏ

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası
Hakimlər: Məmmədov Xəqani Səyyad oğlu (sədrlik edən və məruzəçi hakim),
Nəbizadə Rahib Sahib oğlu,
Hüseynov İlqar Kamil oğlundan ibarət tərkibdə,
Hüseynova Ülkər Hamlet qızının iştirakı ilə,

İddiaçı M.H qızının cavabdeh Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Kürdəmir rayon şöbəsinə qarşı əmək pensiyasının təyin edilməsi tələbinə dair Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 2-1(106)-239/2019 sayılı iş üzrə 30 aprel 2019-cu il tarixli qərarından cavabdeh tərəfindən verilmiş kassasiya şikayətinə əsasən işə Ali Məhkəmənin binasında 08 oktyabr 2019-cu il tarixdə açıq məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

TƏSVİRİ HISSƏ

İddiaçı M.H qızı 12 oktyabr 1957-ci il tarixdə anadan olmuş, arxiv arayışına əsasən 1973-1974, 1976-1979, 1981-1997-ci illərdə Kürdəmir rayonu «28 Aprel» və «8 Mart» kolxozlarında işləyərək sosial sığorta stajına malik olmaqla, 4 uşaq doğub onları səkkiz yaşadək tərbiyə etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Kürdəmir rayon şöbəsinin 11 sentyabr 2018-ci il tarixli, 49/1334 sayılı məktubu ilə M.H qızına yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsindən imtina edilmişdir. İmtina onunla əsaslandırılmışdır ki, «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 7-ci maddəsinə əsasən 63 yaşına çatmış kişilərin və 60 yaşına çatmış qadınların fərdi hesabın sığorta hissəsində qeydə alınmış pensiya kapitalı əmək pensiyasının minimum məbləğindən az olmayan pensiya təminatına imkan verdikdə sığorta stajından asılı olmayaraq, bu pensiya təminatına imkan vermədikdə isə azı 25 il sığorta stajı olduqda yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır. Qeyd edilən normaya istinadla iddiaçının qanunla tələb olunan sosial sığorta stajının olmadığına və ya fərdi hesabın sığorta hissəsində qeydə alınmış pensiya kapitalının əmək pensiyasının minimum məbləğindən az olmayan pensiya təminatına imkan vermədiyinə əsaslanmaqla iddiaçıya əmək pensiyası təyin etməyin mümkün olmadığı bildirilmişdir.

İddiaçı imtinanı qanunsuz hesab edərək məhkəməyə müraciət etməklə 1973-1974, 1976-1979, 1981-1997-ci illərdə Kürdəmir rayonu «28 Aprel» və «8 Mart» kolxozlarında işləməsi ilə bağlı əmək stajının müəyyən edilməsi və hüququnun yarandığı 12 oktyabr 2007-ci il tarixdən həmin vaxt qüvvədə olan «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun tələblərinə uyğun olaraq yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsinin cavabdehin üzərinə qoyulmasına dair qərar çıxarılmasını xahiş etmişdir.

İddiaçı tələbini onunla əsaslandırmışdır ki, onun 12 oktyabr 2007-ci il tarixdə, 50 yaş tamam olduğu vaxt çoxuşaqlı (4 uşaq) ana kimi yaşa görə əmək pensiyası hüququ yaranmışdır. 1973-cü ildən 1997-ci ilədək işləməsi arxiv arayışı ilə təsdiq olunur. Cavabdeh əsassız olaraq ona hüququnun yarandığı vaxtdan pensiya təyin edilməsindən imtina etmişdir. «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 50 yaşının tamam olduğu 2007-ci il tarixdə qüvvədə olmuş 7 və 8-ci maddələrinə əsasən onun yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır. Belə ki, həmin normaya əsasən, dörd uşaq doğub, onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş və azı 5 il sosial sığorta stajı olan qadınların əmək pensiyası hüququ vardır.

Cavabdeh iddiaya qarşı etiraz təqdim edərək göstərmişdir ki, «Əmək pensiyaları haqqında» Qanuna 2010-cu ildən edilmiş dəyişikliklərə əsasən 3 və 4 uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş qadınlara yaşa görə əmək pensiyası təyin olunarkən verilən güzəşt ləğv edilmişdir. Hazırda «Əmək pensiyaları haqqında» Qanunun 8.1-ci maddəsinə əsasən beş və daha çox uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş qadınların bu Qanunun 7-ci maddəsinə uyğun şərtlər daxilində yaş həddi hər uşağa görə 1 il azaldılmaqla yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 21 fevral 2019-cu il tarixli, 2-1(086)-78/2019 sayılı qərarı ilə (hakim - Z.M.Allahyarov) iddia təmin edilərək M.H qızının 1973-1974, 1976-1979, 1981-1997-ci illərdə Kürdəmir rayonu «28 Aprel» və «8 Mart» kolxozlarında işləməsi barədə Kürdəmir rayon Dövlət Arxivinin 29 yanvar 2018-ci il tarixli 38 nömrəli arxiv arayışında göstərilən iş illəri sosial sığorta stajı kimi nəzərə alınaraq ona hüququnun yarandığı 12 oktyabr 2007-ci il tarixdən (50 yaşdan) yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi və həmin tarixdə qüvvədə olan «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun tələblərinə uyğun olaraq hesablanıb ödənilməsi öhdəliyinin cavabdeh Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Kürdəmir rayon şöbəsinin üzərinə qoyulmuşdur.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 2-1(106)-239/2019 sayılı, 30 aprel 2019-cu il tarixli qərarı ilə (sədrlik edən və məruzəçi hakim – İ.Q.Əsədov, hakimlər - Z.A.Zeynalov və M.K.Həsənov) cavabdehin apellyasiya şikayəti təmin edilməyərək Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 21 fevral 2019-cu il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Cavabdeh kassasiya şikayəti verərək Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 30 aprel 2019-cu il tarixli qərarının ləğv edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayətinin dəlilləri

Apellyasiya məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normaları mübahisəyə düzgün tətbiq edilməmişdir.

Belə ki, «Əmək pensiyaları haqqında» Qanunun 7-ci maddəsinə əsasən 57 yaşına çatmış qadınların azı 12 il sığorta olduqda yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır. Bu maddədə nəzərdə tutulmuş qadınların yaş həddi 2010-cu ilin yanvar ayının 1-dən başlayaraq 2016-cı ilin ayının 1-dək hər il 6 ay artırılmışdır.

Həmin Qanunun 8-ci maddəsinə əsasən beş və daha çox uşaq doğub onları səkkiz yaşadək tərbiyə etmiş və azı 10 il sığorta stajı olan qadınların bu qanunun 7-ci maddəsinə uyğun olaraq müəyyən olunmuş yaş həddi hər uşağa görə 1 il azaldılmaqla yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

2010-cu il tarixdə «Əmək pensiyaları haqqında» Qanuna edilmiş dəyişikliklərə əsasən 3 və 4 uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş qadınlara yaşa görə əmək pensiyası təyin olunarkən verilən güzəşt ləğv edilmişdir. Qanunun tələblərindən görünür ki, iddiaçının hal-hazırda yaşa görə əmək pensiyası hüququ yoxdur.

Bundan başqa, məhkəmənin qərarı «Əmək pensiyaları haqqında» Qanunun 32.1-1 maddəsinin tələblərinə də ziddir. Belə ki, həmin maddədə qeyd olunur ki, əmək pensiyası onu almaq hüququnun yarandığı gündən lakin, bu qanun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla və müraciət edilən tarixdən əvvəlki ən çoxu 3 il ödənilməklə hesablanır. Bu maddədən görünür ki, iddiaçının tələbi təmin olunsaydı belə onu 3 ildən artıq geriye ödəmək qanunun tələblərinə ziddir.

Tərəflərin izahatları

İşə baxılmasının vaxtı və yeri haqqında lazımı qaydada məlumatlandırılmasına baxmayaraq tərəflər məhkəmə iclasında iştirak etməmişlər. Məhkəmə işə tərəflərin iştirakı

olmadan baxılmasını və qərar qəbul edilməsini mümkün hesab etmişdir. Belə ki, onlara təqdim edilmiş məhkəmə bildirişlərində iclasa gəlmədikləri halda da işə baxılmasının və iş üzrə qərar qəbul edilməsinin mümkünlüyü barədə xəbərdarlıq olunmuşdur (İPM-in 62.3-cü maddəsi).

ƏSASLANDIRICI HİSSƏ

Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 91-ci maddəsinə əsasən Ali Məhkəmə mübahisə ilə bağlı işə şikayət həddində baxır və yalnız apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosesual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Kassasiya şikayəti qanunla müəyyən olunmuş tələblərə riayət olunmaqla verilmişdir, şikayətin mümkün sayılmaması üçün əsaslar yoxdur. Aşağıda göstərilənlərə əsasən isə kassasiya şikayəti təmin edilmədən, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

Kollegiya ilk növbədə qeyd edir ki, işdə olan sübutlarla (nikah və doğum haqqında şəhadətnamələr, şəxsiyyət vəsiqələri və s.) müəyyən edilir ki, iddiaçının 12 oktyabr 2007-ci ildə 50 yaşı tamam olmuş və sonuncu 4 uşaq (1981-ci il təvəllüdü Muradov Nofəl Xalığ oğlu, 1984-cü il təvəllüdü Muradova Aybəniz Xalığ qızı, 1985-ci il təvəllüdü Muradova Zabilə Xalığ qızı, 1988-ci il təvəllüdü Muradova Gülbəniz Xalığ qızı) doğaraq, onları səkkiz yaşadək tərbiyə etmişdir (işin bu halları cavabdeh tərəfindən də mübahisələndirilmir).

Cavabdeh pensiyanın təyin edilməsindən imtinaya dair mövqeyini ilk növbədə onunla əsaslandırmışdır ki, 2010-cu il tarixdə «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa edilmiş dəyişikliklərə əsasən 3 və 4 uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş qadınlara yaşa görə əmək pensiyası təyin olunarkən verilən güzəşt ləğv edilmişdir. Hazırda qanunvericiliyə görə beş və daha çox uşaq doğub onları səkkiz yaşadək tərbiyə etmiş və azı 10 il sığorta stajı olan qadınların bu qanunun 7-ci maddəsinə uyğun olaraq müəyyən olunmuş yaş həddi hər uşağa görə 1 il azaldılmaqla yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Kollegiya aşağıda göstərilənlərə əsasən hesab edir ki, iddianın təmin edilməsi ilə bağlı olaraq apellyasiya məhkəməsi düzgün nəticəyə gəlmişdir.

Belə ki, qüvvədən düşmüş «Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında» Qanunun 67-ci maddəsinin 1-2-ci hissəsinə əsasən mülkiyyət və təsərrüfatçılıq formalarından asılı olmayaraq müəssisələrdə, idarələrdə, təşkilatlarda və kooperativlərdə əmək müqaviləsi və ya üzvlük əsasında əmək fəaliyyəti xarakterindən və müddətindən asılı olmayaraq ümumi iş stajına daxil edilir. Əgər kolxoz üzvü ictimai təsərrüfatda müəyyən edilmiş əmək iştirakı minimumunu üzürlü səbəb olmadan yerinə yetirməyibsə, 1965-ci ildən sonrakı dövr üçün kolxozda iş stajı hesablanarkən iş vaxtı bu dövrdə müəyyən olunmuş minimum əmək iştirakı normasına görə faktik müddət üzrə nəzərə alınır.

Həmin Qanunun 67-ci maddəsinin 8-ci hissəsinə əsasən əmək (sosial sığorta) pensiyasının təyin edilməsi üçün qanunla müəyyən edilmiş hallar istisna olmaqla 1 yanvar 2002-ci il tarixdən əmək stajına məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının ödənilməsi əmək fəaliyyəti müddəti daxildir. 1 yanvar 2002-ci ilədək əmək fəaliyyəti göstərən şəxslərə pensiya təyin olunması üçün əmək stajı bu maddənin birinci-yeddinci hissələrinə müvafiq olaraq hesablanır.

Həmin Qanunun 69-cu maddəsində isə təsbit edilmişdir ki, iş stajı müəyyən edilmiş qaydada idarə, müəssisə və təşkilatın verdiyi sənədə əsasən təsdiq edilir. İş stajını sübut edən əsas sənəd əmək kitabçasıdır. Əmək fəaliyyəti barəsində sənəd olmadıqda və ya həmin sənədi bərpa etmək mümkün olmadıqda iş stajı iki və ya daha çox şahidin ifadələrinə əsasən təsdiq edilir. Əmək kitabçası və ya bu kitabçada müvafiq qeydlər olmadıqda mövcud iş stajını sübut etmək qaydasını Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti müəyyənləşdirir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 25 noyabr 1992-ci il tarixli 638 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Pensiya təyinatı üçün əmək stajının təsdiq edilməsi qaydası barədə" Əsasnamənin 1-ci bəndinə əsasən əmək stajı iş, xidmət, təhsil və ya iş stajına sayılan digər fəaliyyət yeri, yaxud bu fəaliyyətin keçdiyi həmin sistem üzrə rəhbər təşkilatlar, idarələr (baş direktorlar), birliklər (konsernlər), sahibkarlar, eləcə də arxiv müəssisələri tərəfindən verilən sənədlərə əsasən müəyyən edilir.

Həmin Əsasnamənin 3-cü bəndinə əsasən iş stajını təsdiq edən sənəd əmək kitabçasıdır. Əmək kitabçası olmadıqda və ya əmək kitabçasında lazım olan qeydlər olmadıqda, yaxud iş dövrü barədə qeydlər düzgün və dəqiq olmadıqda əmək stajını təsdiqedicisi sənəd kimi arayışlar, əmrlərdən çıxarışlar, əmək haqqı verilməsi üçün şəxsi hesablar və əmək haqqı cədvəlləri, vəsiqələr, xasiyyətnamələr, yazılı əmək müqavilələri, icrası barədə qeydlər edilməklə razılaşmalar, əmək xidmət siyahıları, iş dövrü barədə məlumatlar göstərilməklə kooperativ sənəd artelləri üzvlərinin üzvlük kitabçaları nəzərə alınır.

SSRİ Nazirlər Sovetinin 04 avqust 1956-cı il tarixli, 1044 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş "Dövlət pensiyalarının təyin edilməsi və ödənilməsi Qaydaları"nın 117 "q" bəndinə görə arxiv idarələrinin arayışları iş stajını təsdiq edən sübut kimi qəbul edilə bilər.

Qüvvədə olan "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 23.2-ci maddəsinə əsasən 1992-ci il yanvarın 1-dək keçmiş SSRİ-nin ərazisində qazanılmış əmək stajı ümumi qaydada sığorta stajına daxil edilir.

Beləliklə, iddiaçının kolxozda işlədiyi dövrün "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunun qüvvəyə mindiyi 01.01.2006-cı ilədək olan dövrə aid olduğunu və bununla bağlı həmin dövrdə yaranmış münasibətləri tənzimləyən yuxarıda qeyd olunan normaları nəzərə almaqla kollegiya hesab edir ki, hazırkı iş üzrə mübahisəli məsələ 1973-1997-ci illərdə əmək fəaliyyəti ilə bağlı olduğundan, eləcə də iddiaçının həmin dövrlərdə - 1973-1974, 1976-1979, 1981-1997-ci illərdə - Kürdəmir rayonu "28 Aprel" və "8 Mart" adına kolxozlarda işlədiyi Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsi Kürdəmir rayon Dövlət Arxivinin 29.01.2018-ci il tarixli, 38 nömrəli arxiv arayışı ilə təsdiqləndiyindən sözügedən dövr iddiaçıya əmək pensiyası hüququ verən sosial sığorta stajına daxil edilməlidir. Digər tərəfdən isə nəzərə almaq lazımdır ki, arxiv arayışında göstərilən məlumatların mötəbərliyini şübhə altına almaq üçün iş materiallarından irəli gələn hər hansı əsaslar da müəyyən edilməmişdir. Göründüyü kimi əmək kitabçası olmadıqda və ya əmək kitabçasında müvafiq qeydlər olmadıqda, yaxud iş dövrü barədə qeydlər düzgün və dəqiq olmadıqda "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunun qüvvəyə mindiyi günədək sığortaolunanların qazanılmış əmək pensiyası hüquqlarının nəzərə alınması üçün iş stajını təsdiqedicisi sənəd kimi digər mötəbər sənədlər, o cümlədən arxiv arayışları nəzərə alınmalıdır.

Kollegiya aşağıda göstərilənlərə əsasən isə hesab edir ki, "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 8-ci maddəsinin hazırda qüvvədə olan redaksiyasına görə iddiaçıya pensiyanın təyin edilməsinin mümkün olmaması barədə cavabdehin dəlili də əsassızdır. Çünki mübahisəyə "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunun müvafiq müddələrinin hazırda qüvvədə olan normaları deyil, iddiaçının 50 yaşının tamam olduğu vaxt qüvvədə olan normaları tətbiq olunmalıdır.

Belə ki, "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa 27 oktyabr 2009-cu il tarixdə edilmiş və 01 yanvar 2010-cu il tarixdən qüvvəyə minən dəyişikliyə uyğun olaraq çoxuşaqlı qadınların yaşa görə əmək pensiyası hüququnu tənzimləyən 8.1-ci maddəsi aşağıdakı redaksiyada verilmişdir: "Beş və daha çox uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş və azı 10 il sığorta stajı olan qadınların bu Qanunun 7-ci maddəsinə uyğun olaraq müəyyən olunmuş yaş həddi hər uşağa görə 1 il azaldılmaqla yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır".

Həmin dəyişiklik edilənədək isə Qanunun 8.1-ci maddəsi aşağıdakı redaksiyada idi: "Üç və daha çox uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş və azı 5 il sığorta stajı olan qadınların aşağıdakı şərtlər əsasında yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır: 4 uşağı olanlar - 50 yaşına çatdıqda".

Həmçinin qeyd olunmalıdır ki, sözügedən maddəyə daha sonra da dəyişiklik edilmişdir və hazırda qüvvədə olan redaksiya aşağıdakı kimidir: “8.1. Beş və daha çox uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş qadınların bu Qanunun 7-ci maddəsinə uyğun şərtlər daxilində yaş həddi hər uşağa görə 1 il azaldılmaqla yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır”.

Göründüyü kimi qanunvericilik çoxuşaqlı qadınların yaşa görə əmək pensiyası hüququnun yaranması ilə bağlı fərqli tənzimləmələrə getmişdir. Hazırkı halda isə mübahisənin həlli baxımından iddiaçıya münasibətdə qanunvericiliyin 01 yanvar 2010-cu il tarixədək qüvvədə olan müddələrinin, yoxsa 01.10.2010-cu il tarixdən 01.07.2017-ci il tarixədək qüvvədə olmuş müddələrinin, yaxud da hazırda qüvvədə olan normalarının tətbiq edilməli olduğu aydınlaşdırılmalıdır. Bunun üçün isə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının və “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun əmək pensiyalarının yaranmasına və təyin edilməsinə dair müddələrinə diqqət yetirilməlidir.

Hazırkı mübahisənin hallarından isə görünür ki, iddiaçının çoxuşaqlı qadın kimi yaşa görə əmək pensiyası hüququ “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 27 oktyabr 2009-cu il tarixli, 904-IIIQD sayılı Qanunu qüvvəyə minənədək yaranmışdı.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, iddiaçının yaranmış (qazanılmış) pensiya hüququnun reallaşdırılması ilə bağlı müraciətinin 01 yanvar 2010-cu il tarixdən sonraya (qanunvericiliyə edilmiş yeni dəyişikliklərin qüvvəyə minməsindən sonraya) təsadüf etməsi ona pensiya təyin edilməməsinə əsas verə bilməz. Belə ki, iddiaçının hüququnun yarandığı vaxt qüvvədə olan “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun normaları şəxsin müraciətinin məhz ona müvafiq hüquq verən müddəanın qüvvədə olduğu müddətlərdə edilməli olduğuna dair imperativ qayda nəzərdə tutmurdu. Əksinə, qanunverici bunu şəxsin müraciəti ilə əlaqələndirməklə onun seçimindən asılı edirdi.

Məhkəmə kollegiyası eyni zamanda qeyd edir ki, şəxsin pensiya təyin edilməsinə dair müraciətinin məhz ona müvafiq hüquq verən müddəanın qüvvədə olduğu müddətlərlə bağlı olduğuna dair yanaşmanın qəbul edilməsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 149-cu maddəsinin VII hissəsi ilə ziddiyyət təşkil edər və şəxsin hüquqi vəziyyətini ağırlaşdıran normativ hüquqi aktın qüvvəsinin geriye şamil edilməsi nəticəsini doğurmuş olardı. Belə ki, həmin maddədə təsbit edilmişdir ki, fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqi vəziyyətini yaxşılaşdıran, hüquq məsuliyyətini aradan qaldıran və ya yüngülləşdirən normativ hüquqi aktların qüvvəsi geriye şamil edilir. Başqa normativ hüquqi aktların qüvvəsi geriye şamil edilmir. “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 2.1-ci maddəsində isə müəyyən olunmuşdur ki, əmək pensiyaları haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdən, bu Qanundan və Azərbaycan Respublikasının digər normativ hüquqi aktlarından ibarətdir.

İddiaçının pensiya almaq hüququnun yarandığı 12 oktyabr 2007-ci il tarixdə qüvvədə olan “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunun 31.1 və 32.1-ci maddələrinə görə isə əmək pensiyası hüququ olan şəxslər əmək pensiyası hüququnun yarandığı gündən heç bir müddət məhdudluğu olmadan istənilən vaxt əmək pensiyasının təyin olunması üçün müraciət edə bilərlər. Yaşa görə əmək pensiyası, buna hüququ olan şəxsin müraciəti əsasında əmək pensiyası hüququnun yarandığı gündən, lakin bu qanunun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla ömürlük təyin edilir.

Kollegiya apellyasiya məhkəməsinin belə bir mövqeyi ilə də razılaşırs ki, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 32.1-1-ci maddəsi hazırkı mübahisəyə tətbiq oluna bilməz. Çünki iddiaçının pensiya hüququ 12 oktyabr 2007-ci il tarixdə yaranmışdır və həmin hüquq “qazanılmış hüquq” konsepsiyası uyğun olaraq hüququn özünün yarandığı vaxt qüvvədə olan qanuna əsasən həyata keçirilməlidir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, pensiya hüququnun yaranmasını tənzimləyən qanunvericiliyin normaları müxtəlif amillərdən asılı olaraq dəyişkən ola bilər. Belə dəyişkənliyin şəxsin

hüquqlarını pozmasını təmin etmək üçün “qazanılmış hüquq” konsepsiyası tətbiq edilməlidir. Qazanılmış hüquqlara münasibətdə nəzərə almaq lazımdır ki, əvvəlki qanunvericiliklə qazanılmış hüquq sonradan həyata keçirilmiş qanunvericilik tənzimləmələri ilə ortadan qaldırıla və ya məhdudlaşdırıla bilməz. Bu, qanunvericinin sosial təminat sahəsindəki tənzimləmə müstəqilliyinin mütləq olmayıb, “qanuni gözlənti” və “hüquqi müəyyənlik” prinsipləri ilə məhdudlaşdığından irəli gəlir. Qeyd edilən prinsiplərin mənasına görə qəbul edilmiş yeni tənzimləmələr əvvəllər yaranmış hüquq münasibətlərinin davamlılığına və sabitliyinə xələl gətirməmək üçün yalnız gələcəkdə, yəni qüvvəyə mindikdən sonra yaranmış hüquq münasibətlərinə tətbiq oluna bilər və yeni müddəalar qüvvəyə mindiyi vaxtdan əvvəl şəxslərin artıq əldə edilmiş hüquqlarını əvəzsiz ləğv edə bilməz.

Beləliklə, kollegiya hesab edir ki, iddiaçının pensiya almaq hüququ 12 oktyabr 2007-ci il tarixdə yaranmış, cavabdeh inzibati orqanın imtinası qanunvericiliyin yuxarıda qeyd olunan müddəalarına uyğun olmamış, məhkəmələr isə işin halları üzrə maddi və prosessual hüquq normalarını düzgün tətbiq etməklə qərar qəbul etmişlər. Ona görə də, kassasiya şikayəti təmin edilməməli, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

NƏTİCƏVİ HİSSƏ

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən və Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 96-cı maddəsini rəhbər tutaraq məhkəmə kollegiyası

Qərara aldı:

Cavabdehin kassasiya şikayəti təmin edilməsin.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 2-1(106)-239/2019 sayılı iş üzrə 30 aprel 2019-cu il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılsın.